

Zprávy

DOC. PHDR. ZBYNĚK BUREŠ,
CSC., 15.7.1924 – 3.3.2009

Krátce před svými 85. narozeninami zemřel významný český psycholog Zbyněk Bureš. Jeho osobní i profesní přínosy v oboru psychologie práce a organizace jsou podrobněji popsány několika autory, kteří jsou uvedeni v závěru tohoto příspěvku. Proto se omezíme pouze na některé stěžejní údaje z osobního a pracovního života doc. Z. Bureše.

Maturoval na Vančurově gymnáziu v Praze na Smíchově. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy zprvu studoval v letech 1945-1949 angličtinu, později filozofii a sociologii, a nakonec psychologii. Rigorózní práci na téma „Psychologie v úrazové zábraně“ obhájil a doktorát filozofie získal v roce 1949. V roce 1964 úspěšně ukončil kandidátskou práci s názvem „Individuální analýza chybných úkonů“. Teprve v roce 1991 je habilitován, i když výuce a výchově studentů se věnoval prakticky po celou dobu svého profesního působení.

Již jako student začal od roku 1947 působit v tehdejší Ústavu lidské práce, jehož ředitelem byl prof. Jan Doležal. Ústav se změnil na Československý ústav práce (1947-1951), kde se tehdy Z. Bureš věnoval především psychologickým otázkám bezpečnosti práce. Ústav byl vládním nařízením v roce 1953 zrušen, část agendy přešla na nově zřízené Ministerstvo pracovních sil a bývalou budovu Československého ústavu práce v Jeruzalémské ulici převzal Výzkumný ústav bezpečnosti práce ROH, kde Z. Bureš působil do roku 1955. Odtud přešel do Výzkumného ústavu dopravního. Tam se zabýval především psychickou způsobností výpravčích a strojvůdců. V roce 1960 jej povolal prof. Doležal do nově vzniklého Psychologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze. Současně působil i na katedře psychologie FF UK v Praze, odkud sice v roce 1989 odešel do důchodu, ale pokračoval v redakční činnosti, věnoval se přednáškám v západní Evropě i organizační činnosti ve prospěch psychologie práce a organizace.

Za hlavní přínosy doc. Bureše lze pokládat:

Spolu s prof. Doležalem zásadním způsobem přispěl k tomu, že v letech 1948-1965 nedošlo k likvidaci oboru psychologie, jako

tomu bylo v ostatních zemích bývalého východního bloku.

Z. Bureš neúnavně prosazoval aplikaci psychologických poznatků do společenské praxe na základě komplexních a interdisciplinárních pohledů; tematicky se věnoval zejména oblasti bezpečnosti práce, spolehlivosti výkonu a ergonomii, personálním a řídicím činnostem; z hlediska rezortních působností se věnoval postupně oblasti železniční dopravy, energetiky a spotřebního průmyslu. Proto v roce 1966 stál i u zrodu Mezirezortního střediska psychologie práce na FF UK v Praze a založil i společnou laboratoř Psychologického ústavu UK Praha a Výzkumného ústavu energetického (1970-1976), která spojovala praktickou činnost, vědecký výzkum a vzdělávání. Vedle psychologie práce a organizace se věnoval rozvoji nových psychologických oborů, jako je současná ekonomická psychologie nebo psychologie aplikovaná v oblasti životního prostředí.

Jeho učebnice „Psychologie práce a její užití“ patřila od konce 60. let mezi základní texty studia oboru psychologie práce a organizace. Podobně i další texty, skripta a příspěvky ve sbornících a časopisech přispívaly k rozvoji oboru psychologie práce a organizace (viz bibliografie). Významným počinem Z. Bureše bylo i vedení překladatelského kolektivu stěžejní publikace z oblasti ekonomické psychologie, která byla poprvé v ČR vydána v roce 1994.

Neméně významná je výzkumná a pedagogická činnost doc. Z. Bureše. Realizoval téměř dvacetiletý laboratorně experimentální výzkum v oblasti psychologie spolehlivosti výkonu. Za pozornost v této oblasti rovněž stojí jeho dlouholetá spolupráce s Ústavem experimentální psychologie SAV v Bratislavě. Svým významem je nedocenitelná rovněž jeho více než třicetiletá pedagogická činnost jak v oblasti vysokého školství, tak i v různých kurzech pro vrcholové řídicí pracovníky společenské praxe.

I když možnosti Z. Bureše na mezinárodním poli byly poznamenány dobou, ve které působil, vždy důstojně reprezentoval československou psychologii na univerzitách a pracovištích zejména v tehdejší Sovětské svazu, NDR, Maďarsku, Polsku a Jugoslávii a po roce 1989 ve Velké Británii, Německu a Francii.

Organizační schopnosti Z. Bureše byly plně využity psychologickou obcí v Československé psychologické společnosti, kde byl od roku 1957 předsedou sekce psychologie práce a členem jejího hlavního výboru. Od roku 1966 působil jako její vědecký tajemník až do období normalizace. V roce 1970 byl jmenován čestným členem americké společnosti Human Factors Society. Po listopadu 1989 se zásadním způsobem zasloužil o založení České asociace psychologů práce a organizace, byl zvolen jejším prvním výkonným předsedou a později se stal jejím čestným předsedou.

V neposlední řadě byly úctyhodné redakční činnosti doc. Bureše. Spoluzakládal čtvrtletník „Bezpečnost a hygiena práce“ a získané zkušenosti od počátku využil zejména jako výkonný redaktor (1966-1978) a později jako předseda redakční rady (1978-1993) v časopisu „Psychologie v ekonomické praxi“ vydávaném UK v Praze. Tento čtvrtletní časopis, který nepřetržitě vycházel po dobu 43 let (do konce roku 2008), byl obsahově zaměřen nejen na spojení psychologie práce a ekonomické praxe, ale díky redakčnímu úsilí, v jehož čele byl Z. Bureš, se zde uplatňovaly vědecké poznatky z příslušných psychologických disciplín a souvisejících vědeckých oborů, které ovlivňovaly život celé společnosti. Proto nástupnický časopis „Psychologie pro praxi“, který vychází od roku 2009, může čerpat nejen z předchozí téměř třicetileté redakční práce Z. Bureše, ale může přispět i k aplikaci a rozvoji psychologických poznatků do celé společenské praxe, a to jak v rámci ČR, tak i v rámci celé Evropy.

Doc. PhDr. Z. Bureš, CSc. prošel profesně nelehkou dobou. Oporou mu bylo jistě i jeho rodinné zázemí. Se svojí manželkou – rovněž psycholožkou – dr. Miluší Burešovou publikovali i několik společných studií. Za jeho práci mu Česká odborová rada udělila uznání za zásluhy o bezpečnost práce. V roce 2001, při příležitosti X. mezinárodního kongresu Evropské asociace psychologie práce a organizace (EAWOP), který se konal v Praze, obdržel z rukou prezidentky EAWOP Veronique de Keyser a místopředsedy vlády a ministra práce a sociálních věcí ČR Vladimíra Špidly cenu za celoživotní přínos v oboru psychologie práce a organizace. Význam Z. Bureše zůstane tak navždy zapsán nejen v historii československé psychologie práce a organizace.

Některé prameny k dílu a osobnosti doc. PhDr. Z. Bureše, CSc.:

Brožek, J., Hoskovec, J.: K ranému institucionálnímu vývoji užití psychologie v Československu. *Psychologie v ekonomické praxi*, 21, 1986, 3, 113-126.

Filec, V. Osoby a dílo: Doc. PhDr. Zbyněk Bureš, CSc., sedmdesátiletý. *Psychologie v ekonomické praxi*, 29, 1994, 3-4, 163-167.

Janoušek, J., Štikar, J. Osoby a dílo: PhDr. J. Bureš, CSc. *Psychologie v ekonomické praxi*, 25, 1990, 1, 29-30.

Šolc, M. (editor): Fragments of the 80 years of history of psychology of work and organization in the Czech Republic and Slovakia. Prague, CAWOP 2001.

Štikar, J., Hoskovec, J.: Ohlédnutí za vývojem české psychologie práce a organizace. *Psychologie v ekonomické praxi*, 35, 2000, 3-4, 103-112.

Základní přehled bibliografie doc. dr. Z. Bureše, CSc.

(S využitím podkladů zpracovaných PhDr. J. Kotrlovou)

Bureš, Z.: Zásady využití psychologie v dopravě. In: *Využitie psychológie v socialistickej spoločenskej praxi: materiály z I. celoštátnej konferencie československých psychologov (Psychologická laboratoř SAV ve spolupráci s Komisí pro psychologii při ČAV, Smolenice, 8.-10. 11. 1957)*. Bratislava, SAV 1959.

Bureš, Z.: O některých psychologických aspektech mentální hygieny v průmyslu a dopravě. In: *Celostátní psychiatrický sjezd na téma Duševní hygiena (2.)*. Praha, Československá psychiatrická společnost 1960.

Bureš, Z.: Die Aufgaben der Psychologie in Verkehrswesen in der Tschechoslowakei. *Verkehrsmedizin*, 8, 1961, 10, 421-431.

Bureš, Z.: Úkoly psychologie v bezpečnosti práce. *Československá psychologie*, 4, 1961, 326-336.

Bureš, Z.: Individuální rozdíly v jednoduché laboratorní činnosti. *Československá psychologie*, 6, 1962, 1, 47-63.

Bureš, Z.: Možnosti užití psychologie v energetice. *Energetika*, 12, 1962.

Bureš, Z.: Psychologické aspekty výběru a rozmisťování pracovníků. In: *Blucha, J., Slejška, B., Bureš, Z.: Sociologie průmyslu (studijní materiály II, skripta ČVUT)*. Praha, SNTL 1965, 62-108.

Bureš, Z.: Problém sklonu k úrazům. *Československá psychologie*, 9, 1965, 117-129.

Bureš, Z.: Vliv individuálních rozdílů na vznik chybných úkonů. *Československá psychologie*, 3, 1965, 292-303.

Bureš, Z.: Současný stav a využití psychologie práce. *Sborník zkušenosti a úkoly psychologie práce ve výrobě*. Brno, 1965, 17-32.

Bureš, Z., Břicháček, V.: Contribution to the problem of mental blocs. *Československá psychologie*, 9, 1965, 3, 262-291.

Bureš, Z.: Základy psychologie práce ve spo-

- třebním průmyslu. Praha, Ministerstvo spo-
třebního průmyslu 1965.
- Bureš, Z.: Personální činnosti a psychologie
práce. In: Psychologie v systému práce s lid-
mi (sborník). Praha, Práce 1966.
- Bureš, Z.: Úvodník. Psychologie v ekonomické
praxi, 1, 1966, 1-2, 1-3.
- Bureš, Z.: Psychologie práce a její užití. Praha,
Práce 1967.
- Bureš, Z., Kučera, J., Bidlová, E.: Základy psy-
chologie v ekonomické praxi (skripta VŠE).
Praha, SPN 1967.
- Bureš, Z.: Osobnost nehodáře - skutečnost či
fikce? In: Sborník k problémům psycholo-
gie osobnosti. Praha, Academia 1967, 169-
177.
- Bureš, Z.: Hodnocení a rozmisťování pracov-
níků. In: Člověk v podniku (sborník). Praha,
Institut řízení/ČTK 1968.
- Bureš, Z.: Psychologické přístupy k rozboru
práce vedoucího pracovníka. Psychologie
v ekonomické praxi, 3, 1968, Č. 3, 3-4,
123-135.
- Chmelař, V., Bureš, Z., Osladilová, D., Švan-
cara, J., Tardy, V.I.: Padesát let ČSSR a psy-
chologie v českých zemích. Československá
psychologie, 12, 1968, 5, 425-431.
- Bureš, Z.: Industrial Psychology in Czecho-
slovakia. International Review of Applied
Psychology, 19, 1970, 2, 149-153.
- Bureš, Z.: Analyzátor spolehlivosti výkonu
v modelové činnosti. Psychologie v ekono-
mické praxi, 6, 1971, 1, 39-40.
- Bureš, Z.: Entwicklung der ergonomischen
Bestrebungen in der Tschechoslowakei vom
Gesichtspunkt der Arbeitspsychologie. In:
Konference o ergonomii (sborník), Buda-
pest, Dům techniky 1972.
- Bureš, Z.: Problém kritérií pracovního úspěchu
v psychologii práce. Psychologie v ekono-
mické praxi, 7, 1972, 1, 1-12.
- Bureš, Z.; Burešová, M.: Analyzátor spoleh-
livosti výkonu. Psychologie v ekonomické
praxi, 1972, 4, 193-200 a Psychologie v ekono-
mické praxi, 8, 1973, 1, 25-33.
- Bureš, Z.: Užití psychologie při budování slo-
žitých technických systémů s lidským čini-
telem. Psychologie v ekonomické praxi, 8,
1973, 60-72.
- Bureš, Z., Burešová, M.: The operator in an
experimentally - induced stress and his per-
formance. Studia psychologica, 16, 1974,
3, 169-178.
- Bureš, Z.: Psychologie spolehlivosti lidského
výkonu. Psychologie v ekonomické praxi,
11, 1976, 1, 18-35.
- Bureš, Z.: Psychologické problémy spolehli-
vosti výkonu, Psychologie v ekonomické
praxi, 11, 1976, 2-3, 97-100.
- Bureš, Z.: Psychologické přístupy k rozboru
řídící činnosti I. Aktuální úkoly a teoretic-
ké předpoklady. Psychologie v ekonomické
praxi, 12, 1977, 4, 151-161.
- Bureš, Z.: Psychologie práce v Českosloven-
sku (teoretické aspekty). Psychologie v ekono-
mické praxi, 13, 1978, 3-4, 224-244.
- Bureš, Z.: Psychologické přístupy k rozboru
řídící činnosti II. Volba jednotky analýzy
a hlavní úkoly. Psychologie v ekonomické
praxi, 13, 1978, 1, 1-14.
- Bureš, Z.: Několik poznámek k psychologii
práce v Československu: historický přehled
a teoretické aspekty. Psychologie v ekono-
mické praxi, 13, 1978, 3-4, 224-244.
- Bureš, Z.: K psychologickým otázkám tvorby
životního prostředí. In: Acta Universitatis
Carolinae. Praha, Univerzita Karlova 1979,
97-119.
- Bureš, Z.: Psychologie spolehlivosti výkonu.
Praha, Univerzita Karlova 1979.
- Bureš, Z.: Člověk a práce z hlediska jednotli-
vých životních stadií a psychologické otázky
profesionální dráhy. Psychologie v ekono-
mické praxi, 14, 1979, 1, 23-29.
- Bureš, Z.: Psychologická diagnostika v ekono-
mické praxi. In: Psychologická diagnos-
tika v socialistických krajinách, Bratislava,
Psychodiagnostika 1980, 305-312.
- Bureš, Z.: Psychologické aspekty technické
spolehlivosti. Psychologie v ekonomické
praxi, 15, 1980, 1, 10-23.
- Bureš, Z.: Psychologie práce a její užití. Praha,
Práce, 1981, 3. dopl. a přeprac. vyd. (1. vyd.
-1967, 2. vyd. -1973).
- Bureš, Z.: Psychologičeskij mikroanaliz oši-
bočnych dějstvij v ergotechničeskich sis-
temach: metodologija i rezultaty. In: Sb.
Efektivnost', kačestvo i naděžnost', Moskva,
1981, 11-15.
- Bureš, Z.: Psychologie práce (skripta pro stu-
denty psychologie v pregraduálním studiu).
Praha, SPN, 1981, 1. svazek, 1982, 2. sva-
zek.
- Bureš, Z.: Psychologické otázky tvorby život-
ního prostředí a uplatňování ekologických
hledisek v psychologii práce. Psychologie
v ekonomické praxi, 18, 1983, I II 1, 13-27.
- Bureš, Z. et al.: 8. setkání psychologů pře-
ce ČSR: soubory referátů konference: Got-
tswaldov, 17.-19. října 1983. Praha, Čes-
koslovenská psychologická společnost při
ČSAV 1983.
- Bureš, Z.: Psychologické otázky pedagogické-
ho procesu na vysokých školách I a II. Praha,
Ústav rozvoje vysokých škol ČSR 1984.
- Bureš, Z.: Podmínky a důsledky inovačních
změn v sociálním systému organizací. In:
Proceedings on application of science in ma-

- nagement of social systems of organizations (sborník). Bratislava, 1984, 90-105.
- Bureš, Z.: Vědecké poznání do společenské praxe. *Psychologie v ekonomické praxi*, 20, 1985, 3-4, 99-105.
- Bureš, Z.: Problém interdisciplinarity v psychologii práce. *Psychologie v ekonomické praxi*, 21, 1986, 2, 49-56.
- Bureš, Z.: Lidský potenciál a jeho kultivace z psychologického hlediska. In: Úloha rozvoje člověka v kultivaci a uplatnění lidského potenciálu, Praha, 1988, 155-163.
- Bureš, Z.: Psychologie práce v situaci společenských, ekonomických a organizačních změn. *Psychologie v ekonomické praxi*, 23, 1988, 4, 161-171.
- Bureš, Z.: Tvoříme prostředí pro budoucí generace: východiska a možnosti psychologického přístupu. *Psychologie v ekonomické praxi*, 25, 1990, 2, 49-63.
- Bureš, Z. a kol.: *Psychologie práce: učebnice pro vysoké školy*. Praha, SPN 1990.
- Bureš, Z., Burešová, M.: Aplikace chápaná jako tvůrčí proces. *Psychologie v ekonomické praxi*, 25, 1990, 3-4, 143-151.
- Bureš, Z.: Barriers of promoting entrepreneurship during a transition period in a country striving for market economy, Sborník z konference Applied Economic Psychology in the 1990, Exeter, 1990, 1-13.
- Bureš, Z., Burešová, M.: Changing the social climate of expectations for fulfillment of high potential. Proceedings of the Second European Conference on High Ability, Budapest, 1990.
- Bureš, Z.: Psychology of work in Czechoslovakia, *The Occupational Psychologist*, 15, 1991, 3-15.
- Bureš, Z.: Psychologie práce a nové obzory lidského potenciálu. *Psychologie v ekonomické praxi*, 26, 1991, 3, 109-115.
- Bureš, Z.: Možnosti výuky psychologie na vysokých školách neuniverzitního směru. *Psychologie v ekonomické praxi*, 26, 1991, 3, 159-162.
- Bureš, Z.: Ekonomická psychologie, psychologie práce a psychologie v ekonomické praxi. *Psychologie v ekonomické praxi*, 27, 1992, 2, 61-62.
- Bureš, Z.: Psychologické aspekty ekonomické transformace. *Psychologie v ekonomické praxi*, 27, 1992, 2, 77-93.
- Bureš, Z.: Motivational stereotypes in changing conditions during a transition to a market economy; a contribution to understanding barriers in organizational behaviour based on Czech experience (Referát na konferenci: Eastern Europe in Transition: Work and Organizational Psychology Perspectives), Paříž, 1992.
- Bureš, Z.: Psychologové v poradnách úřadů práce. *Psychologie v ekonomické praxi*, 27, 1992, 3, 129-137.
- Bureš, Z.: Tváře města - psychologický pohled. *Psychologie v ekonomické praxi*, 28, 1993, 3-4, 123-128.
- Bureš, Z.: Účinnost vysokoškolské výuky praktických oborů z hlediska psychologie práce a organizace. Praha, VŠZ 1993.
- Bureš, Z.: Czechoslovakia today: economic reform or a profound change of people? Referát na konferenci: Psychology of Europe - Europe of psychology, Strasbourg, 1992, *Psychology Europe, Science and Profession*, 2, Vol. III, 1993/94, 21-33.
- Bureš, Z.: Česká asociace psychologů práce a organizace může být Vaší oporou. *Psychologie v ekonomické praxi*, 28, 1993, 2, 71-72.
- Bureš, Z., Kondáš, O.: Úskalí a výhledy psychologické diagnostiky, *Studia Psychologica*, 35, 1993, 2, 195-203.
- Bureš, Z. (vedoucí překladatelského týmu) - Lea, Stephen E. G. a kol.: *Psychologie ekonomického chování*. Praha, Grada 1994.
- Bureš, Z.: Utilization of psychology of work in energetics. In: Fragments of the 80 years of history of psychology of work and organization in the Czech Republic and Slovakia. CAWOP, Prague 2001, 32-34.
- Mayerová, M., Bureš, Z., Růžička J.: Psychologické aspekty personálního managementu. Plzeň, Západočeská univerzita 1994.
- Mayerová, M., Bureš, Z., Růžička J.: *Psychologie v ekonomické praxi*. Plzeň, Západočeská univerzita, 1996 (Druhé vydání v r. 1997).

M. Šolc

KONFERENCE SEKCE PSYCHOLOGIE ZDRAVÍ ČMPS

Ve dnech 22. – 24. 5. 2009 se konala již tradičně ve Vernířovicích u Šumperka celostátní konference Sekce psychologie zdraví ČMPS.

Po pátečním zahájení konference byla v sobotu 23. 5. konference zahájena plenární sekcí k aktuálním otázkám psychologie zdraví. Této sekci předsedal V. Kebza a v prvním sdělení informoval přítomné o dosavadní činnosti Sekce, aktuálních problémech a dosavadních úspěších v činnosti Sekce včetně prohlubující se spolupráce s European Health Psychology Society (EHPS). Ve druhém sdělení této sekce představil J. Mareš účastníkům konference rozsáhlé přehledové sdělení orientované na problematiku časového rozměru snažení o změnu.

Program konference pokračoval další plenární sekcí na téma „Pohyb a zdraví“. Sekci